

SABADELLENCES

ENTREVISTA

**Antoni
TAULÉ**

**La intel·ligència
té ales. Conversa
a París.**

Text i fotos: JOSEP GAMELL

ENTREVISTA

A París, per Tots Sants, és el temps dels jardins, quan tot ombrreja. El fred és picant. Plou lleugerament i aquest matí la ciutat té un encant de cosa esmorçada, molla, agrisada. Em dirigeixo a l'avenue Franklin Roosevelt, no gaire lluny dels Camps Elisis, a la residència d'Antoni Taulé, pintor sabadellenc i universal. El carrer és un fraseig de fulles mortes, i els arbres, en el moment d'iniciar la nuesa hivernal, són com una immensa brasa freda, tocada d'una resplendor de vinagre, surant en un tel de boirina mandrosa de color d'absenta pàl·lida. Hi neda un silenci prodigiós, una solitud encantada que produeix la impressió de tristesa apassionada. A les façanes dels edificis, amb una finor de somni, hi sembla bategar la quinta essència dels colors de la ciutat de la llum. Truco i el mateix Taulé m'obre la porta. De fons, sona la música índia dels Maestros Together. És un home alt i prim, de cara esperitada, plena de petites arrugues entrecreuades; cabell negre, ulls brillants i mirada bondadosa, d'aspecte calmos i fantàstic, predisposat a la divagació i al diàleg. Em captiva l'aroma d'esperit minimalista i agradable de la seva fragància, alquímia pura. «És Terre, d'Hermès», respon. Taulé és un seductor, en tots els sentits. Gairebé tothom qui s'hi relaciona acaba volent més del que en rep, i les persones que l'envolten sempre voldrien més atenció, més afecte. El pis és gran i lluminós, elegant, farcit de quadres, llibres i records. «L'any 2007, dos anys després de morir la meua dona, em vaig traslladar a aquesta casa pel meu fill, Tigrane, que era escultor. Patia esquizofrènia però estava bé. I tots dos necessitàvem un lloc per a poder treballar i viure. I com que l'habitatge és gran i té molt espai ens resultava ideal. El Tigrane va morir el 2009; per tant, des de llavors visc sol. Segueixo treballant aquí i al taller que tinc a Malakoff, als afores de la ciutat. També treballa molt a Formentera, on passo tres o quatre mesos l'any. Al final penso que és on acabaré vivint», explica.

El pensament de Taulé és ric, ple de matisos, valent, ben sovint imprevisible i sobtant, sense que per això sigui incoherent. No posa mai el contestador automàtic. Davant de cada qüestió és capaç de generar un pensament propi, específic. Pot trobar els fils que uneixen totes les seves opinions concretes sobre debats diferents en un sistema propi, endreçat i organitzat, complex. Taulé pensa, pensa bé i pensa pel seu compte, sense seguir consignes ni acatar disciplines. Sovint creua el pont entre la vida i el pensament. És un home de claus, més que no pas de tesis. Les tesis les podem conèixer per altres vies. Amb ell trobarem les claus. I bona part d'aquestes tenen a veure amb la biografia, amb les amistats, amb la família... És a dir, amb les emocions. Perquè Antoni Taulé és una intel·ligència tallant i lluminosa, com un ganivet. Però també és, i molt, un sentimental. I en el seu pensament hi ha raó, però hi ha també emoció i sentiment. Per tant, conèixer la trajectòria vital, l'entorn

El sabadellenc Antoni Taulé és un pintor universal afincat a París. La seva carrera ha estat fulgurant i les seves obres són reconegudes arreu del món

emocional, els orígens i els camins de Taulé ajuden a entendre el que pensa. Jo no diria tampoc que el seu pensament neix del xoc entre la raó i l'emoció. Diria més aviat que és una coproducció d'aquestes dues capacitats humanes, que es donen en ell d'una manera exuberant, torrencial. Aquestes claus vitals i emocionals, biogràfiques, ajuden a aplicar-li un adjectiu que per a mi és essencial per a entendre'l: la flexibilitat. I subratllo aquest component perquè és una de les claus que ofereix aquesta entrevista: com que s'hi troben les idees, les emocions i la biografia, la peripècia vital, descobrim que el que pensa l'Antoni Taulé, en essència, és el que ha pensat sempre. Però quan sortim de l'essència i entrem en la contingència, és un pensament evolutiu, viu, que flueix en el temps, que està atent a les transformacions del món, que és capaç de reinventar-se i de resituar-se, d'anar-se modulant amb el temps. De tant en tant la inflexibilitat es presenta com una virtut. De la immobilitat i del dogmatisme de vegades en diem coherència. Taulé és coherent. Però no és dogmàtic ni té un pensament immòbil, generat tot de cap i projectat a la realitat com les respostes del contestador automàtic. L'Antoni Taulé ha anat canviant. I canviarà. Perquè la intel·ligència no és intentar tancar la realitat en un motlle que t'has inventat a casa teua, sinó entendre una realitat canviant i mirar de millorar-la. La intel·ligència té arrels, però també té ales.

Antoni Taulé i Pujol va néixer a Sabadell, al carrer de Ferran Casablancas número 14, el 25 d'agost del 1945. Va estudiar al Cor de Maria, de Sabadell al col·legi Valldemia, de Matarró; als Escolapis de la nostra ciutat, i finalment, a Barcelona, on va cursar arquitectura tècnica. A partir del 1965 exposa pintura a Barcelona, a Sabadell i a Sitges, i practica l'art públic en diverses performances. L'any 1970 s'instal·la a Formentera, on dirigeix una obra important. És a l'illa, també, on coneix la seva futura esposa, Laetitia

Ney d'Elchingen, amb la qual ha conviscut trenta-cinc anys. Dos fills: Djamilla i Tigrane. El 1975, havent abandonat definitivament l'arquitectura, exposa a París, a la galeria Mathias Fels, amb un gran ressò de crítica. Quadres grans en què destaquen uns espais profunds, escenogràfics, marcats per la presència d'una nena. A partir d'aquell moment, la seva carrera a la capital francesa i arreu del món és fulgurant: exposicions, conferències... Les cases on ha habitat, a Sabadell, han participat sovint en la dramatització de l'espai que celebren els seus quadres.

Què et va portar a París, Antoni?

Jo tenia 19 anys. En principi París era un lloc de pas, però jo tenia molt clar que havia de viure en un lloc forani. Nova York em fascinava més, però al final les circumstàncies de la vida van fer que m'establís a París.

Et van acollir bé?

Sí, molt. Em va resultar molt fàcil. Els contactes de la meua dona amb el món de l'art també van facilitar les coses. I la meua pintura va tenir molt bona acollida.

Què destacaries de París?

El pluralisme. Molts dels artistes que viuen aquí vénen de fora. S'hi pot trobar gent de tot el món. Per això els estils es barregen. París és una ciutat on pots trobar el teu lloc, és completament barroc.

I Sabadell, com la recordes?

Sabadell és completament igual. Quan vaig arribar per primera vegada a Nova York vaig pensar: «Carai, això és com Sabadell! Les fàbriques, els molls...» A Sabadell l'únic que hi falta és un port. D'aquesta manera haguéssim pogut embarcar els teixits i la llana hauria arribat arreu del món amb vaixell. Potser per això, d'alguna manera, en aquella època odiàvem Barcelona. Això ara ha canviat molt, però llavors, amb els carruatges tèxtils... Ara Sabadell està més lligada a la metròpolis de Barcelona. No obstant això, per a mi

Sabadell té el record d'abans. Sabadell té una gran força, per a mi és una mena d'illa molt forta, molt cerebral.

Visites sovint la ciutat?

Darrerament, no. Però he conegut sabadellencs arreu. El Joaquim Sala-Sanahuja, per exemple, el vaig conèixer aquí a París fa trenta-cinc anys. O l'altre dia, em van presentar la dona d'un dels galeristes més importants de París i resulta que també és sabadellenc. Hi ha gent de Sabadell arreu del món!

Què recordes de la teua infantesa?

Pensa que vivíem en una època franquista, eh? Què hi havia? La Festa Major... (Riu) Sabadell era una ciutat molt independent, malgrat que hi havia aquelles coses tan imposades de la religió, els enterraments interminables, la processó de Corpus... També recordo un dia que el meu avi, Rafael Llobet, em va portar a Barcelona a veure una exposició de Picasso. Recordo que era un recull de gravats eròtics. Amb aquella edat no devia saber ben bé què significaven, però aquelles imatges em van marcar molt. Més endavant he pensat si l'avi ho va fer expressament per veure com m'afectaven. Ah! I el paisatge del Vallès, és clar. Amb tots aquells pintors que sortien a pintar a fora, amb el seu cavallet. A Sabadell hi havia una tradició pictòrica molt important. Recordo que anava sovint a Belles Arts, aleshores al carrer Advocat Cirera. De la infantesa també recordo els estius a can Padró, una masia situada en un dels vessants del Puig de la Creu, per la banda de Sentmenat. Va ser una època inoblidable.

Me'n fas cinc cèntims?

Jo devia tenir uns sis anys. En aquella època, l'any 1951, el meu pare havia tornat a la pintura després de la guerra. Durant hores, jo el veia com pintava arran de masia, o més amunt, entre el bosc, al passeig dels plàtans, darrere la bassa... Llargues hores d'observació, de fascinació. Cada pinzellada, cada moviment del meu pare em sostenien del meu món limitat i em descobrien les infinites possibilitats d'allò que havia de venir. I sobretot el lligam quasi màgic que el pintor establia entre el seu quadre, els seus colors i el paisatge que li feia de referència. Un paisatge meravellós, sota les cingleres del Puig de la Creu, a ponent, o més amunt, en els fondals de la font del Canyadell i de la font del Gurri, amb les siluetes de la Serra Cavallera, la Roca del Corb o, més amunt, Puig Rodó, des d'on es domina Sant Llorenç del Munt i, al fons de tot, amb un to morat, la muntanya de Montserrat. En Fernando, l'amo de can Padró, em parlava sovint dels llocs, dels barrancs i de les serres. Per a orientar-me, jo seguia les seves indicacions en el detall més ínfim. Cada arbre, cada pedra tenien, per a ell, un nom, anaven lligats a un fet, a una evocació. Calls i decrees eren el nostre tema de conversa, però mai no hi havíem anat junts. Eren travesses sempre solitàries. A partir dels meus quinze anys, moltes vegades em quedava a dormir al bosc. Però en Fernando en volia estar al corrent. L'hi havia de dir. I al cap de temps encara ho recordava: el lloc i el dia que jo hi havia dormit. (*Sospira profundament i mou el cap*)

ENTREVISTA

Aquest record t'emociona.

Sí. El sol fet de pensar-hi ara mateix em fa bategar el cor més de pressa. A la depressió que separava els dos vessants, però en un indret més obert, hi havia —i hi ha encara—, coronant una mena de congost més alt, el salt de Canyadell, a uns tres quarts de camí de la masia. Des d'allà, vorejant la vall per la banda de ponent, s'arribava a l'Abeurada. Un lloc extraordinari, el més obac de la muntanya. Aquell va esdevenir el meu indret secret. Encara hi veig el meu pare, la primera vegada que m'hi va portar. Ja adolescent, la fascinació del lloc, de l'espera —mentre no baixaven a abeurar-s'hi les besties— m'atreia una i altra vegada. Hi anava sovint cap al tard, amb el camí de llums, en el silenci ple de remors. La passió pel lloc, en el meu cas, es va transformar també en una passió per la salvatgina, pels ulls que penetraven com fulles de metall en les ombres del bosc. Molt més endavant, quan jo ja tenia quaranta-cinc anys, vaig portar —o més aviat vaig iniciar— el meu fill Tigrane a aquell lloc.

Li va agradar?

Va ser una experiència inesperada per a ell, que es va estirar en la roca com si volgués posseir-la. L'Abeurada és, sens dubte, un paratge intensament simbòlic per a mi. Com ho era l'estranger. Una mena de pas cap a un altre món. Amb les besties com a guies.

Hi ha d'altres indrets simbòlics a la teva vida?

La Cova des Fum, a Formentera, a la part de tramuntana de la Mola. És a mig aire d'un penya-segat de més de cent metres. Hi havien viscut homes de l'època megalítica, púnica, romana, mossàrab... Tresors de pirates, raptes, tombes: tot un món marginal i fabulós, escampat per milers de metres de galeries subterrànies. A l'altre extrem, a contrallum, la visió del mar, tota l'amplada del mar dominant ponent i tramuntana. Aquell extrem univers subterrani em va inspirar tota una sèrie d'obres en què la qüestió de la llum, o més aviat del contrallum, hi té el paper central. Des de terra, l'accés a la Cova des Fum és difícil, s'ha de baixar per l'espadat. Jo hi havia estat ja en l'època que em vaig instal·lar a l'illa, quan encara treballava d'aparellador. Jo acabava de conèixer la meva dona, Laetitia, i hi anàvem tots junts, també amb Tàtum i Núria Taulé, Joaquim Sala-Sanahuja, Alain Mallet, Emili Bou, Silvana Pietralunga... i després amb els meus fills Djamilia i Tigrane. Era, per a mi, un lloc de pelegrinatge obligat, cada any... Hi vam fer dos grans cerimonials, en memòria dels homes que hi havien practicat danses i gestos rituals.

Tornem a les teves primeres passes. Parla'm dels teus pares.

El pare, Josep Maria Taulé i Coll, havia cursat els estudis de teoria tèxtil i es va dedicar a diverses activitats en aquest ram. Durant els anys trenta va estudiar talla i pintura al taller de Ricard Marlet, fins que va esclatar la Guerra Civil. Després de la guerra, en el curs de la qual va ser mobilitzat i va viure experiències especialment tràgiques, va reprendre l'activitat pictòrica. L'any 1944 es va casar amb la meva mare, Rosa Pujol, que va morir l'any següent, en el part del meu

naixement. Es va casar en segones núpcies amb Eulàlia Llobet, amb la qual va tenir dues filles: Maria, que viu a Sabadell, i Eulàlia (difunta). El pare va morir a Sabadell el 31 d'octubre de l'any 2003.

Com eres de petit?

Molt tranquil, introvertit. Vivia dintre dels meus somnis. Però també m'agradava parlar. Per això he tingut un xoc entre parlar i pintar. Perquè si pintes, has de callar, és clar, t'expresses a través del traç.

a l'inconscient. Pintar no és una cosa exterior, sinó interior, és una construcció interna. Igual que la música. Jo pintava des dels 12 anys, i a partir del 1965 vaig començar a exposar a Barcelona, a Sabadell i a Sitges. També vaig practicar l'art públic en diverses performances, entre les quals recordo *Cerimonial Roig Negre*, a l'Acadèmia de Belles Arts l'any 1970.

Com era la vida artística del Sabadell d'aquells anys?

Ja t'he comentat que als anys seixanta

però havia comprat una masia de les rodalies on nosaltres construïem l'hotel i va venir a recriminar-me l'accio.

Bufal!

En veure que destruïem aquell paratge em va titllar d'innoble i altres floretes. (Riu) Però arran d'aquest enfrontament, que gairebé podríem qualificar de violent, va néixer un amor que va durar trenta-cinc anys. Ens vam casar a París el 10 d'octubre del 1975. Va ser un casament en secret, amb dos testimonis i prou. La Laetitia va morir

Taulé a la biblioteca de la seva residència. El pensament de Taulé és ric, ple de matisos, sovint imprevisible i sobtant

Quines eren les teves aficions?

M'agradava caminar sol per la muntanya. Feia moltes excursions: al Puig de la Creu, a la Mola...

A quina escola anaves?

Primer vaig anar al Cor de Maria, de Sabadell; però des dels 10 fins als 15 anys vaig estar internat al col·legi Valldemia, a Mataró. Va ser una experiència terrible. Després vaig tornar a Sabadell per estudiar als Escolapis.

Eres bon estudiant?

Normal. Era bo en dibuix i en matemàtiques. Em sap greu no haver-me interessat més per la literatura, per les lletres. Al final em decantava per allò que em resultava més fàcil, per les matèries en les quals havia de treballar poc. (Somriu) Em revoltava contra tot allò que em costava. En aquest aspecte era força rebel. Em rebel·lava contra la societat, els professors... Quan vaig acabar d'estudiar als Escolapis vaig fer arquitectura tècnica a Barcelona.

I doncs?

El meu pare em va dir que amb l'arquitectura sempre podia ser pintor i que sempre tindria una sortida professional. I a mi em va semblar bé. En aquell moment, estudiar arquitectura també era una manera d'obrir-se cap

a Sabadell tothom era pintor. Això sí, era un ambient molt tancat, tot i que va haver-hi gent que va sortir a l'estranger, com l'Antoni Angle, que va anar a París i va fer venir Gabriel Morva. El Manuel Duque també era a París; hi havia l'Alfons Borrell, que va ser el més abstracte; els del grup Gallot, el Llorenç Balsach... El que més en sabia, de pintura figurativa, era el Lluís Molins de Mur. També vaig tenir una influència molt estreta amb el Camil Fàbregas, que era una persona molt oberta. Va ser ell qui em va fer exposar a l'Acadèmia de Belles Arts l'any 1966 i em va presentar a Barcelona per poder exposar també al Saló de Maig.

L'any 1970 t'instal·les a Formentera.

Sí. Hi vaig anar a dirigir una obra important, un complex hotel, després d'haver participat en la construcció de la nova Universitat Autònoma de Barcelona. I al cap d'un any vaig deixar l'arquitectura i em vaig abocar definitivament a la pintura. Sempre dic que Formentera, o més aviat la meua dona Laetitia, a qui vaig conèixer allà, va fer que jo tornés a la pintura.

Com us va conèixer, la Laetitia i tu?

A l'obra, justament. (Somriu) Coses de l'atzar. L'encontre es va produir en un camí de bosc, a la Mola, cap a la banda d'Es Caló des Mort. Ella vivia a París,

l'any 2005. La va atropellar un autobús a París. Eren les quatre de la tarda. La Laetitia i jo vam viure una passió electrizant, de milions de volts.

Vau tenir dos fills.

Sí: Tigrane, escultor i pintor, i Djamilia (que vol dir «bella» en àrab), que té 41 anys i és estilista de moda. També tinc una néta, Tanit, el nom d'una deessa fenícia. El meu fill Tigrane va morir el 2009. Tenia 33 anys.

Em sap molt greu.

Com la Laetitia, també va morir d'accident; a la muntanya, a 3.000 metres d'altitud, als Alps suïssos, a Berna. Era molt prudent, però no va caure, creiem que es va llençar al buit.

I doncs?

Patia esquizofrènia i sempre anava acompanyat d'una persona, però en aquella època estava molt bé. Què li va passar? Ho desconec. Era un dia meravellós, i des d'aquell cim es contempla un paisatge esplèndid. Des d'allà dalt es veu una glacera que té una forma d'àliga. La seva mare ja l'havia contemplada. Jo penso que en veure aquella imatge el Tigrane va voler volar. Fins i tot crec que, en certa manera, ell ja ho havia calculat. No es pot demostrar, és clar, però jo

ENTREVISTA

intueixo que va ser així. I insisteixo en què era un dia joïós. Va escollir el millor dia.

La mort d'un fill se supera?

És terrible. (*Arronsa les espatlles i se li humitegen els ulls*) Jo sóc realista i accepto la vida tal com és, però és una experiència horrible, sens dubte. A més a més, és com si jo ja hagués estat preparat per a rebre aquest cop: ja no tenia mare, havia perdut la dona... És important construir l'interior. Els éssers humans tenim la mateixa estructura que té la totalitat. És a dir, al final tots tenim el mateix sistema quàntic, de l'individu. I l'exemple d'aquest sistema quàntic és la totalitat. No hi ha res que es pugui trobar a l'altra banda. El satèl·lit pertany al mateix individu i l'únic model que tenim és unitari.

Com et van afectar, artísticament, aquestes pèrdues?

Em va donar per treballar menys. És l'exemple del mateix Tigrane. Ell també, de vegades, no treballava per treballar. Ho feia només quan tenia una idea. La vida en si és tan complexa... I les morts poden participar-hi, és clar, i la mort és present cada dia. (*Sospira, però de seguida continua amb la seva resposta.*) És un home animós, que mira endavant) La vida és un sistema estructural en el qual hem de posar ordre sense parar.

A Formentera tens l'estudi, Locus Solus.

Sí, el vam construir l'any 1978. Era l'estudi de can Pep Forn de s'Estant. El vam batejar Locus Solus sota l'evocació del novel·lista i poeta Raymond Russel, oncle avi de la Laetitia, la qual, a més, n'era l'hereva universal. L'ordenació dels camins al voltant de can Pep Forn, els corals i el límit de l'Estant Pudent tenen la mateixa disposició de l'itinerari iniciàtic del jardí de Locus Solus, la contrada imaginària on discorre la cèlebre novel·la de Russel. Les terres de can Pep Forn formen una península dins de l'estany, per la banda de llevant, migjorn i ponent. Aquesta qüestió dels vents és d'una gran importància. S'han de poder establir clarament les direccions. A l'istme, en el punt culminant, hi ha el gran monument megalític de Ca Na Nostra, que marca l'accés a Locus Solus. Era el centre simbòlic de l'illa. Un lloc sagrat per als antics pobladors.

Parlem de la teva obra. És complicat definir el teu estil.

Prefereixo no utilitzar cap adjectiu perquè pot ser assimilat a altres coses.

En contemplar els teus quadres, però, podem dir que el teu estil no s'emmarca ni en el moviment hiperrealista, ni en el realista, ni en el mitològic o el clàssic; en canvi, sí que té alguna cosa de cadascun d'ells.

Algú pot dir, per exemple, «una llum irreal» parlant d'un dels meus quadres, i em sembla perfecte, perquè vol dir que hi ha una irrealitat en una cosa que has vist. Quan veus una cosa que cau en un moment, és irreal. La mort també és irreal perquè passes d'un estat a l'altre.

Les teves obres són sempre en penombra.

És una manera de poder percebre la

intemporalitat, d'ignorar el temps, que no existeix; i per a diversificar el clar i l'obscur, allò que és o no és; separar el límit, el blanc del negre. La llum és com una paràbola, tampoc no existeix.

Vas abandonar l'arquitectura, però des de llavors aquesta ha estat molt present d'una manera molt ferma en la teva pintura.

Per a mi l'arquitectura és antropomòrfica. Les nostres construccions són les imatges de nosaltres mateixos, del nostre ADN. Però pinto aquests espais arquitectònics perquè em serveixen per a poder entrar a l'alteritat. L'arquitectura

hi ha escenografies, composicions teatrals.

Et teatre m'encanta, malgrat que és efímer, no com la pintura. Però hi ha molta desorganització. Jo sóc el director de la meua pintura i quan fas decorats treballes per a un altre director. Amb el Rudolf Nureyev va anar bé, perquè ell acceptava les meves propostes. Després vaig treballar al Théâtre du Rond-Point, a París, i vaig fer els decorats de moltes obres de Nathalie Sarraute. Si no fos per això, mai no hauria pogut treballar ni haver estat en contacte directe amb el Nureyev, amb la Sarraute, amb la Marguerite Duras...

això vol dir lligar dues coses, i nosaltres en som una de sola. El número 1 és la totalitat. I ningú no et pot ensenyar allò que tu sents a l'interior; per tant, la religió seria contraproduent.

En quina mesura t'interessa la política?

Força. Perquè veus com arriba un resultat mitjançant una sèrie de sistemes. I si aquest resultat és bo per al poble, és una bona política.

Com es veu des de París el moment polític que es viu a Catalunya?

Jo ho veig molt bé. Però quan veus que

El pintor fotografiat al saló del seu pis de París, un espai elegant i lluminós, farcit de quadres i records

sempre serà una alteritat. Quan mires un quadre, automàticament et converteixes en aquell espai tancat, en aquella llum, en aquella pols, en aquella cosa tenebrosa o clara, el que sigui. Vius allò i captes un instant, i aquell instant és el que val.

Els personatges dels teus quadres transmeten una gran soledat.

Sí, per a donar força a la idea que per a conèixer s'ha de partir de la soledat. De totes maneres, l'univers està sol. I aquesta soledat és plenitud, perquè és la unitat. En realitat, l'únic port de salvació és la soledat.

L'escriptor Julio Cortázar es va inspirar en aquesta arquitectura solitària tan recurrent en els teus quadres per a escriure un relat.

Em sorprenia el personatge; tenia una habilitat per a crear mons insòlits i per insistir reiteradament sobre el temps. I li vaig escriure. Li vaig enviar unes fotos dels meus quadres i ell, en comptes d'escriure un text sobre la meua pintura, va escriure el relat *Fin de etapa*. Es pensava que jo era un home gran, perquè quan va venir a casa i li vaig obrir la porta, es va sorprendre i em va dir que s'havia equivocat. (Somriu)

Una altra faceta teua és la d'escenògraf. Però també en els teus quadres**Com et definiries en poques paraules?**

Podríem dir que sóc un investigador i que al final no descobriré allò que estic buscant. Però almenys intento acostar-m'hi.

Quines són les teves aficions?

M'agrada passejar i m'interessa molt el menjar. Per exemple, em delecta plantar tomàquets, raves... Tinc un hortet a Formentera i en gaudeixo molt. Les plantes també m'interessen. I m'apassiona la medicina natural; intento relacionar-ho amb els milions d'ADN que té una persona, els glòbuls blancs, els enzims...

T'agrada cuinar?

Sí, perquè té molta relació amb la pintura. Especialitat? A mi m'agrada posar tots els aliments dels quals dispo sobre d'una taula i llavors inventar. En el menjar, però, igual que amb els vins, has de veure com et sents després. Si no, pots caure malalt. Per tant, el més important és la digestió, més que no pas el sabor. L'objectiu és trobar-se millor després de menjar que no pas abans. M'interessa la disciplina corporal.

I la religió?

Sóc una persona antireligiosa, però en canvi sóc un gran admirador dels temples. He estat a l'Índia i conec molt bé tots els ritus. Religió significa «religare» i

molts polítics no es pronuncien... Crec que allò que reclama Catalunya seria un sistema positiu per a Europa. I a Europa hem d'accentuar les característiques dels pobles. Tots els pobles són diferents als altres, s'han d'autogestionar i després poder tenir una federació central a Europa. Jo sóc europeu cent per cent. De totes maneres aquest tema de la independència de Catalunya obre algunes interrogants. Per exemple, no se sabia si els valencians preferien estar amb Catalunya o amb Madrid; o potser llavors hi hauria una part del sud de França que estaria més lligada amb Catalunya que no pas amb París... Vull dir que ho hauríem de veure. Seria una federació d'estats. La clau, però, són els polítics. I on són els polítics? A mi em sembla que en falten.

Què portes entre mans actualment?

Un treball de fotografies que s'anomena *Els camins de percepció*. El mes de setembre vaig presentar dotze fotografies al New Delhi Festival, a Nova Delhi, a l'Índia, i a l'Institut Cervantes d'aquella ciutat els va agradar molt. Arran d'això presentaré l'exposició el mes de febrer a Madràs i a Bombai.

«Vols una copa de vi blanc?», em pregunta. I s'encamina cap a la cuina per treure l'ampolla de la nevera. «Salut, diem. I aixequem les copes per brindar»